

ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ В НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ²⁶

Ганна Швець

Abstract: The article considers the advantages of project technology from the standpoint of communicative and personality-oriented approaches. The focus is on the practice of using this technology in teaching Ukrainian as a foreign language, as well as in the training of Ukrainian language teachers. The article analyzes a number of projects for foreign students. The author presents linguodidactic projects created by students studying at the Department of Ukrainian and Russian as Foreign Languages of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Keywords: project technology, Ukrainian as a foreign language, linguodidactic project, creative project.

Сучасна освітня парадигма позначена пошуком підходів і методів, спрямованих на формування особистості, здатної адекватно реагувати на виклики швидкоплинної сучасності – ефективно працювати з інформацією, аналізувати проблеми й пропонувати шляхи їх розв’язання, планувати й організувати власну діяльність, прогнозуючи наслідки різних сценаріїв і коригуючи стратегію своїх дій залежно від ситуації. Проєктна технологія як дослідницька, пошукова модель навчання – *discovery learning* (Колесникова, Долгина 2008: 277) – спрямована на досягнення саме таких завдань.

Численність терміносполук на означення центрального поняття нашої розвідки (метод проєктів, проєктне навчання, проєктний підхід, проєктивне навчання, проєктивна технологія, навчальне проєктування, проєктна робота, проєктна технологія) свідчить як про безумовний інтерес до проблеми, так і про її відносну новизну у вітчизняній педагогіці. Ми надаємо перевагу останньому з перерахованих термінів – проєктна технологія (далі ПТ), – оскільки поділяємо думку Г. Сазоненко, що «... педагогіка – наука суто технологічна, й вона має вчити всіх педагогів усіх рівнів

²⁶ http://doi.org/10.26615/issn.1314-572X.2021_020

освіти того, як краще працювати, щоб досягти найвищого результату» (Перспективні освітні технології 2000: 11). Проектна технологія, переконані, сприяє оптимізації навчального процесу, адже вона створює умови для здобуття знань у зв'язку з практикою у процесі розв'язання певної проблеми.

Як відомо, ПТ має досить довгу історію. Беручи за основу періодизацію становлення методу проектів, запропоновану в працях Є. Пеньковських (Пеньковских 2010: 308–310), виокремлюємо в розвитку цієї технології кілька етапів: зародження (кінець XIX – початок XX ст.); наукове обґрунтування методу, передусім у працях В. Кіпатрика (1914 – 1921 рр.); інтенсивне впровадження в практику на науковій основі (1920 – 1930-ті рр.); згасання інтересу до проектного навчання (1930 – 1950-ті рр.); нові напрямки у його використанні (1960 – 1990-ті рр.); актуалізація ідей методу проектів у практиці навчальних закладів різних рівнів і типів в останні два десятиліття. Про зростання з початку XXI ст. інтересу до ПТ в українській педагогіці яскраво свідчать дані бібліографічних показників «Сучасні освітні технології» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Так, у першому випуску (Сучасні освітні технології 1999) не було зазначено жодних праць про ПТ, у наступному виданні цієї серії (Сучасні освітні технології 2001) виокремлено рубрику «Проблемне навчання (метод проектів, навчально-дослідницька діяльність учнів)», у якій зафіксовано 12 наукових публікацій, а в третьому показнику (Сучасні освітні технології 2002) зазначено вже 48 робіт про використання ПТ в закладах середньої освіти. Наступні два випуски (Сучасні технології в освіті 2005; Сучасні технології в освіті 2015) свідчать не лише про стрімку динаміку кількості наукових досліджень з цієї проблеми (221 та 204 відповідно), а і про вихід ПТ за межі шкільної освіти (у випуску 2015 р. зафіксовано 29 публікацій з питань використання цієї технології в професійно-технічній освіті й 53 – у закладах вищої освіти). Отже, бачимо, що ПТ, яка зароджувалася й розвивалася переважно в роботі з дитячою аудиторією з метою організації діяльності школярів відповідно до їхніх інтересів та життєвих потреб (Перспективні освітні технології 2000: 112), на сучасному етапі також стала важливим складником професійної підготовки майбутніх фахівців.

Лінгводидакти української мови як іноземної (далі – УМІ) розглядають ПТ як одну з форм інтерактивного навчання, спосіб активізації пізнавальної діяльності та можливий шлях посилення мотивації іноземних студентів під час вивчення української мови (Л. Антонів, Т. Подгурська, Т. Фоменко, В. Корженко, М. Опанасюк, Н. Кондратенко, А. Маринич, К. Дегтярьова, О. Тепла та ін.). В одній з перших таких публікацій проана-

лізовано переваги ПТ на прикладі роботи Міжнародної літньої школи для іноземних громадян, яку проводить Центр україністики на базі Львівського національного університету імені Івана Франка (Антонів 2011). У статті наведено приклади різних проєктів – групових та індивідуальних, дослідницьких, практико-орієнтованих і творчих, соціологічних і літературних тощо: лист-відповідь на поезію Лесі Українки «Твої листи завжди пахнуть зов'язими трояндами», вишиванка в кольорах 13 прапорів учасників школи, презентація плакатів з інформацією про Україну й порівнянням своїх знань до візиту в нашу державу й під кінець перебування тут, пісня з власними словами на мелодію «Підманула, підвела», соціологічне дослідження «10 причин любити Україну», інсценізація уривку твору Юрія Андруховича, дослідження невербальної комунікації українців і німців, переклад англійською мовою віршів В. Симоненка, соціологічне опитування «Українські забобони», фільм-реклама Літньої школи, інсценізація обряду сватання в Україні та ін. (Антонів 2011: 274–275). Різноманітна палітра проєктів презентована також у підручнику «Українська мова як іноземна. Крок 2» (Палінська 2014). Таку роботу запропоновано як завершальний етап кожного із 10 модулів навчальної книги: інтерв'ю «Сімейні цінності», соціологічне опитування «Особистий час і комп'ютер», написання репортажу для газети, анонс фільму, написання резюме, переклад фільму про кохання, написання документів, концепція ресторану здорової їжі, концепція екологічно чистого регіону, презентація «Україна моїми очима». З цих прикладів зрозуміло, що проєкт у навчанні іноземної мови, української зокрема, розуміють як вид групової чи індивідуальної роботи, спрямованої на підготовку кінцевого продукту цією мовою – журналу, реальної чи віртуальної екскурсії, навчального відео, інсценізації, колажу, презентації, альбому тощо. Без сумніву, ПТ є ефективною в роботі зі студентами різномовних груп, оскільки стимулює реальне спілкування під час роботи над спільним проєктом.

Звернення до ПТ в роботі з інокомунікантами, що опановують українську мову, як бачимо, стає поширеною практикою, тож уваги потребує і такий аспект, як навчання організації ПТ майбутніх викладачів УМІ. У численних вітчизняних дослідженнях наголошено на важливості ПТ в професійній підготовці педагогів (Бреславська 2012; Зосименко 2005; Зосименко 2010; Фунтікова 2003), як і на необхідності формувати в студентів педагогічних спеціальностей знання й уміння для організації проєктної діяльності зі своїми вихованцями й учнями (Козак 2021). Власне, з такою метою створено посібники з організації проєктів, як, наприклад, для майбутніх учителів історії (Організація проєктної діяльності учнів 2019). Аналіз літератури з теми переконує, що проблемі використання ПТ

в навчанні майбутніх викладачів української мови, зокрема й іноземної, не приділено достатньо уваги. Отож, з огляду на зростання популярності ПТ в освіті загалом та в навчанні УМІ зокрема, визначаємо мету нашої розвідки як вивчення потенціалу ПТ в мовному навчанні іноземних студентів та в системі професійної підготовки майбутніх викладачів УМІ. Завдання статті – окреслити переваги ПТ з позицій комунікативно-діяльнісного й особистісно орієнтованого підходів, презентувати низку проєктів для іноземних студентів з досвіду роботи кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, схарактеризувати лінгводидактичні проєкти, що сприяють формуванню професійної компетентності майбутнього викладача УМІ.

ПТ у випадку її реалізації через групову роботу відповідає основним засадам комунікативно-діяльнісного підходу в навчанні іноземних мов. Робота над проєктом дозволяє відтворити важливі параметри реального спілкування: ситуативність, мовленнєва взаємодія в процесі спільної діяльності, функціональність мовленнєвих засобів та ін. Створюючи спільний продукт, студенти розвивають практичні вміння використання мови (спілкування в групі: пропозиції, обговорення, аргументація, пояснення тощо; пошук та обробка інформації, її презентація), а також вміння планувати й організувати колективну й самостійну діяльність. З позицій особистісно орієнтованого підходу важливо, що ПТ враховує інтереси студентів (вибір теми проєкту) та їхні індивідуальні особливості (вибір ролі в групі, можливість самостійного планування й виконання) і спрямована на формування особистісно важливих рис, таких як відповідальність, креативність, аналітичне й творче мислення. Виконання проєкту та його презентація сприяє підвищенню самооцінки студентів, розвиткові впевненості у власних силах. Задоволення від результативності своєї праці та її практичної цінності – потужний мотиваційний ресурс, що активізує процес оволодіння іноземною мовою. Працюючи над проєктом, студенти насамперед розвивають надпредметні соціально значущі знання й уміння, що, як слушно зауважує О. Слободяник, «найбільше відповідає парадигмі особистісно орієнтованої освіти, тому що саме ці знання і вміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватися у професійній діяльності» (Слободяник 2015: 238).

Саме тому важливо, щоб проєкти були спрямовані на створення продукту, який має безпосереднє відношення до реального життя: «Результати виконання проєктів мають бути «відчутні»: якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження» (Освітні технології 2001: 150).

Які ж проекти цікавлять сучасну молодь і можуть бути корисними під час вивчення іноземних мов, зокрема української? Щоб відповісти на це запитання, проаналізуємо низку проектів, запропонованих магістрантами-філологами КНУ імені Тараса Шевченка, що спеціалізуються з методики навчання української мови інокомунікантів. У межах дисципліни «Сучасні освітні технології в навчанні української мови як іноземної» студенти ознайомлюються з історією та сучасним розумінням ПТ й отримують завдання продумати навчальний проєкт для іноземних студентів, що опановують українську, та змодельовати систему роботи над ним.

З-поміж запропонованих виявилось чимало екскурсійних проєктів, наприклад, «Екскурсія вулицею Лаврською». Автор визначив таке завдання для студентів: ознайомитися з пам'ятками, історичними місцями на вулиці Лаврській (парк Слави, Києво-Печерська лавра, Національний музей голодомору-геноциду, Батьківщина-мати, Національний музей історії України у Другій світовій війні) і розповісти про них. Роботу запропоновано організувати в кілька етапів: сформувати групи; розподілити ролі в команді; дізнатися, як дістатися місця дослідження; поїхати на об'єкт; якщо виникли проблеми, запитати дорогу в перехожих; дізнатися про історію створення тієї чи іншої пам'ятки; презентувати інформацію в аудиторії у вигляді доповіді, презентації, відео чи фотороботи; розповісти також про деталі поїздки: як оплачували вхід до музею, до лаври, чи виникли проблеми, пов'язані з комунікацією (які саме?).

Проєкт «Міста України» скеровує студентів на створення туристичного плакату (путівника, статті тощо). Для цього потрібно сформувати групи по 5 осіб; розподілити завдання: пошук інформації про історію міста, визначні пам'ятки, культурне життя, заклади харчування, видатних людей міста; кожен студент шукає інформацію, фотоматеріали, оформлює свою колонку; для кращого результату студенти можуть поїхати на екскурсію. Завершується робота над проєктом його колективною презентацією в аудиторії.

Інший проєкт, «Архітектори будинку з химерами», ставить перед студентами завдання самостійно ознайомитися з відомою будівлею, розповісти про неї як про свій майбутній архітектурний об'єкт з метою навчитися презентувати заплановане й переконувати в його унікальності. Відповідно до плану передбачено формування двох груп: одна вивчає екстер'єр будинку, друга – інтер'єр. Студенти йдуть до маєтку, оглядають його / заходять всередину, записують скульптури, які побачили, фіксують цікаві деталі, роблять фотографії, відео; за допомогою інтернет-джерел поглиблюють свої знання. Готують презентацію відповідно до ігрової ситуації:

«Уявіть, що ви архітектори будинку з химерами. Вам необхідне фінансування, щоб втілити свою ідею в життя».

Близькими до екскурсійних проєктів можна вважати ті, що пропонують самостійне відвідання театру чи кінотеатру, оскільки стратегічна їхня мета – ознайомлення з історико-культурними об'єктами або мистецькими творами. Так, під час виконання проєкту «Українське кіно» студенти мають переглянути певний фільм, що транслюється в кінотеатрах, і підготувати розповідь про свої враження, відповівши на низку запитань: «Чи все було зрозуміло? Чи легко сприймалася українська мова на слух? У яких саме моментах були труднощі з розумінням? Чи була потреба перекладу? Що сподобалося? Що схвилювало? Що вразило?» Додатковим завданням може бути пошук інформації про режисера, зображені події, головних акторів, музичний гурт, що виконує саундтрек до фільму, тощо.

Неодноразово серед запропонованих проєктів траплялися кулінарні, як-от «Відкриття ресторану української кухні». Цей проєкт передбачає досить серйозну підготовку: студенти обирають майбутню назву ресторану; складають «меню» (кожен готує інформацію про якусь українську страву); оформлюють меню; створюють оголошення про відкриття нового ресторану; розподіляють між собою страви, намагаються приготувати їх (можуть звертатися за допомогою до українських студентів); добирають тематичну українську музику, яка звучатиме на відкритті-дегустації; шукають або створюють декоративні елементи для ресторану; у день відкриття-дегустації прикрашають приміщення, розставляють меблі й страви, вмикають музику; зустрічають гостей; проводять презентацію меню: кожен розповідає про свою страву, показує її; пригощають гостей стравами та напоями.

Проєкт «Конкурс української та китайської їжі» розрахований на дві групи учасників: іноземців, які вивчають українську мову (вони готують українські страви), та українських студентів, що опановують китайську (готують китайські страви). Студенти обирають страви; шукають їх рецепт, відео чи фото процесу приготування, ознайомлюються з ними; купують продукти; перед процесом приготування їжі розподіляють ролі: кухар, помічник кухаря, оператор, фотограф, автор субтитрів тощо; готують і створюють відео; оприлюднюють відео на сайті навчального закладу чи в соціальних мережах (відбувається конкурс відеоробіт); презентують страви в аудиторії. Проєкт завершується колективною дегустацією.

Пропонують магістранти для іноземних студентів і дослідницькі проєкти, як-от «Екологічні проблеми в Україні». Необхідно сформувати кілька груп, кожна з яких досліджує певну екологічну проблему (сміття, забруднення повітря, річок тощо). Перед початком проєкту студенти оз-

найомлюються з необхідною лексикою, а потім проводять спостереження протягом тижня за ситуацією в місті і фіксують їх (відео, аудіо, фото). Наступні етапи – пошук інформації про те, як в Україні вирішують ці проблеми, порівняння з іншими країнами; спостереження за участю молоді в екологічному русі (сортування сміття, озеленення, участь у волонтерських проєктах тощо); проведення опитування (у групі, на курсі, в гуртожитку) щодо обраної екологічної проблеми та аналіз його результатів; створення презентації про певну екологічну проблему в Україні на прикладі міста Києва з аналізом результатів спостереження та пропозиціями для покращення ситуації.

Інтегральним ознайомлювально-дослідницько-творчим можна назвати проєкт «День народження Тараса Шевченка». Кілька груп працюють над окремими аспектами: життя письменника, періоди його творчості, характеристика деяких поезій, їх декламація, характеристика відомих картин, опитування українців про Тараса Шевченка та ставлення до нього. Студенти обирають тему, складають план роботи, шукають інформацію, виконують завдання, разом ідуть у музей, роблять відео, готують звіти-презентації. Завершується проєкт обговоренням презентацій.

Безпосередній зв'язок ПТ з реальним життям яскраво ілюструє проєкт «Косметика», що реалізується за таким планом: опанування на занятті необхідних лексем, лексико-граматичних конструкцій; відвідування поодиночці чи парами магазинів косметики, щоб практикувати опановані конструкції в діалозі з консультантом чи продавцем; створення відео з українським коментарем «Як правильно робити макіяж»; презентація відео та його обговорення на занятті.

Проєкт «Цікаві назви та слогани українських фірм, компаній і партій» спрямований на дослідження реальних продуктів сучасного українського мовлення. Формуються дві групи: перша збирає цікаві й популярні назви магазинів, ресторанів, фірм, партій тощо, друга – популярні рекламні слогани; до дібраних зразків студенти готують завдання: граматичні вправи, загадки тощо; групи створюють презентації, демонструють їх; пропонують одна одній завдання для виконання, разом їх обговорюють.

Наведений перелік проєктів, звісно, не вичерпний, але достатньо красномовний. З нього зрозуміло, що студенти ідентифікують проєкт передусім як активну, самостійно сплановану діяльність, спрямовану на зовнішню реальність. Проєкт поєднує навчання з практикою, спеціальні знання, вміння та навички (у нашому випадку мовні) з життєвими компетентностями: швидко діяти, критично й творчо мислити, самостійно здобувати нові знання, ефективно взаємодіяти з колегами, працювати із сучасними технічними засобами, відповідати за власні рішення, презентувати себе

і свою роботу. Крім того, бачимо, що в навчанні іноземної мови ПТ дає можливість для самовираження в будь-якій сфері: науковій, соціологічній, культурологічній, побутовій. Чи ти готуєш, чи проводиш інтерв'ю, чи робиш макіяж, чи створюєш туристичний путівник, чи презентуєш результати дослідження – однаково розповідаєш про це, вдаючись до засобів мови, що вивчаєш. Ефективність такого практичного оволодіння мовою, збагаченого інтересом до справи, яку виконуєш, і задоволенням від реалізації задуму, безсумнівна.

Як було зазначено раніше, ПТ має бути обов'язковим складником методичної підготовки майбутніх викладачів УМІ. Для такого контингенту особливо корисними є лінгводидактичні проєкти – розроблені студентами навчальні матеріали, які можуть бути використані під час педагогічної практики, стати частиною дипломного дослідження і в перспективі знайти застосування в майбутній професійній діяльності.

Студенти, що навчаються на кафедрі української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за освітньою програмою «Українська мова та література (для іноземців)» та бажають спеціалізуватися у сфері методики викладання УМІ, мають можливість обрати вибірковий блок «Українська мова в закладах вищої освіти». У ньому запропоновано низку психолого-педагогічних та методичних навчальних дисциплін, практично за кожною з яких викладачі звертаються до ПТ. Так, у межах курсу «Навчання видів мовленнєвої діяльності УМІ» (викладач – доцент М. Шевченко) студенти опановують технологію лінгводидактичного проєктування – готують і презентують заняття з навчання аудіювання, говоріння, читання, письма для іноземних студентів різних рівнів володіння УМІ. За предметом «Лінгвокраїнознавство в процесі викладання УМІ» (викладач – доцент О. Самусенко) магістранти працюють над створенням словникової статті до лінгвокраїнознавчого словника. У межах дисципліни «Художній текст у системі навчання УМІ» (доцент Г. Швець) магістранти навчаються лінгводидактичного аналізу художнього тексту і вправляються у створенні різноаспектних занять для його опрацювання в іноземній аудиторії. У результаті такої спільної роботи викладача і студентів було створено навчальний посібник «Читаймо українською» (Швець, Торчинська, Літвінчук 2012). У ньому вміщено оповідання, казки, новели для читання студентами різних рівнів володіння українською мовою (від А2 до С1). Комплексне опрацювання текстів в аудиторії інокомунікантів забезпечують завдання різного спрямування: лінгвокраїнознавчі, лексико-граматичні, лінгвостилістичні, змістові, комунікативні, – методичну доцільність та ефективність яких обґрунтовано в наших наукових дослідженнях (Швець

2021: 356–391; Швець 2019: 376–424). У наступні роки магістранти працювали з текстами українських легенд і казок (народних та авторських), творами В. Сухомлинського – зараз триває робота над підготовкою цих матеріалів до друку.

Проект «Читаймо українською» можна схарактеризувати як лінгводидактичний, індивідуально-груповий (студенти самостійно добирають тексти, за необхідності адаптують, створюють систему завдань, колективно обговорюють результати своєї роботи, редагують матеріали), довготривалий (протягом семестру), кооперативний (немає змагального елементу), безпосередньо координований (кожному етапу роботи передують настановчі лекції викладача, який узгоджує добір художніх творів, характер адаптації, вносить необхідні корективи в завдання, радить способи збільшити їхню ефективність тощо), практико-орієнтований. Останній параметр дуже важливий: робота упродовж семестру скерована на створення матеріалів, які знайдуть застосування в навчанні УМІ. Магістранти апробують їх під час практики, зможуть використовувати в професійній діяльності. Саме такі завершені, значущі, професійно вартісні проекти, як слушно зауважує американський дослідник С. Вурдинберг, мотивують і надихають студентів, допомагають усвідомити важливість навчання впродовж життя (Wurdinger 2016: 110).

Крім схарактеризованих лінгводидактичних проектів, високий мотиваційний ефект мають також творчі, що дають можливість молоді реалізувати акторські (музичні, вокальні, художні, письменницькі тощо) здібності. Ми в цьому переконалися з досвіду участі студентів кафедри української та російської мов як іноземних у Міжнародному проекті-конкурсі «Тарас Шевченко єднає народи» у 2018 та 2019 роках. Студенти працювали над інсценізацією уривку п'єси Т. Шевченка «Назар Стодоля», декламацією низки поетичних творів митця українською та своєю рідною мовами, готували музично-літературну композицію «Думи мої». Численні репетиції, участь у конкурсі, спілкування з його іншими учасниками й членами журі, перемога, нагородження, екскурсія до Канева для дипломантів – ці події та враження від них стали незабутньою сторінкою в житті кожного студента, важливим етапом у їхньому мовному і, головне, особистісному зростанні.

Одним з останніх творчих проектів студентів кафедри стала збірка есе «Світ дитинства», створених магістрантами другого курсу (Світ дитинства 2021). Прагнення творчої реалізації у слові, бажання означити себе українською мовою, поділитися своїми думками, прагненнями, спогадами гарантували емоційну залученість учасників. Крім очевидної користі для вдосконалення мовних і мовленнєвих навичок (автори реда-

гували початковий варіант тексту після колективного обговорення й індивідуальних консультацій з викладачем), робота над цим проектом зміцнила впевненість студентів у власних силах: їхні твори з цікавістю слухали однокласники, коментували викладачі та читачі у фейсбуці, під час вручення дипломів магістранти отримали в подарунок від кафедри надруковану збірку есе – гордість за свою роботу та її високу оцінку, переконані, стимулює до подальшої активної праці над собою та вивченням мови.

Підсумовуючи, узагальнимо фактори, що забезпечують ефективність ПТ в навчанні УМІ загалом та в підготовці майбутніх викладачів української в іноземній аудиторії зокрема. ПТ суголосна прагненням сучасної молоді до практикоорієнтованого навчання, забезпечує зв'язок теорії з практикою; створює умови для максимально активного процесу оволодіння знаннями й навичками (пошук інформації, її аналіз, опрацювання, підготовка до презентації, виступ-доповідь, обговорення); у різномовних групах під час роботи над колективними проектами гарантує практику реальної, а не навчальної комунікації; розвиває вміння розв'язувати проблеми, планувати й організовувати власну діяльність; сприяє розвитку самостійності, креативного і критичного мислення студентів, їхньої впевненості у власних силах; лінгводидактичні проекти забезпечують формування й розвиток професійної компетентності майбутнього викладача УМІ. Однією з важливих переваг ПТ вважаємо її високий мотиваційний ефект: студентів надихає розуміння того, що їхня діяльність потрібна й корисна, що вони здатні створити оригінальний продукт (твір, проект, дослідження), який викликає цікавість і захоплення інших.

Література:

- Антонів 2011:** Антонів, О. Метод проектів як один із способів активізації вивчення української мови в іншомовній аудиторії. – В: Теорія і практика викладання української мови як іноземної, 2011, 6, 272–276.
- Бреславська 2012:** Бреславська, Г. Проектна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя. – В: Педагогіка вищої та середньої школи, 2012, 36, 315–320.
- Гончаренко 1997:** Гончаренко, С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997.
- Зосименко 2005:** Зосименко, О. Особливості організації проектної діяльності студентів під час вивчення педагогічних дисциплін. Суми: Сум. ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005.
- Зосименко 2010:** Зосименко, О. Організація проектної діяльності майбутніх педагогів у процесі вивчення педагогічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Полтава: Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, 2010.
- Козак 2021:** Козак, Л. Формування готовності майбутніх педагогів дошкільної осві-

ти до інноваційної діяльності на засадах проєктного навчання. – В: Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка, 2021, 35 (1), 71–77.

Колесникова, Долгіна 2008: Колесникова, И., О. Долгіна. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. Москва: Дрова, 2008.

Організація проєктної діяльності учнів 2019: Організація проєктної діяльності учнів: навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «магістр» денної та заочної форми навчання / уклад. З. О. Возна. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019.

Освітні технології 2001: Освітні технології: навч.-метод. посіб / За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А. С. К., 2001.

Палінська 2014: Палінська, О. Крок-2 (рівень В1). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів: Дон Боско, 2014.

Пеньковских 2010: Пеньковских, Е. Метод проектов в отечественной и зарубежной педагогической теории и практике. – В: Вопросы образования, 2010, 4. <https://vo.hse.ru/data/2013/10/20/1279364153/VO4_10%20Pen%27kov.pdf> (відвідано 11.10.2021).

Перспективні освітні технології 2000: Перспективні освітні технології: наук.-метод. посіб. / За ред. Г. С. Сазоненко. Київ: Гопак, 2000.

Світ дитинства 2021: Світ дитинства: есе студенток другого курсу освітньої програми «Українська мова та література (для іноземців)». URL: <<https://www.facebook.com/foreigners.language/posts/4296923860323254>> (відвідано 19.09.2021).

Слободяник 2015: Слободяник, О. Аналіз поняття «проєкт», «проєктна технологія», «педагогічне проєктування» у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців. – В: Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти, 2015, 7(3), 234–243.

Сучасні освітні технології 1999: Сучасні освітні технології: рекомендаційний бібліографічний покажчик. Вип. 1. Київ, 1999.

Сучасні освітні технології 2001: Сучасні освітні технології: рекомендаційний бібліографічний покажчик. Вип. 2. Київ, 2001.

Сучасні освітні технології 2002: Сучасні освітні технології: рекомендаційний бібліографічний покажчик. Вип. 3. Київ, 2002.

Сучасні технології в освіті 2005: Сучасні технології в освіті: рекомендаційний бібліографічний покажчик. Ч. 1. Київ, 2005.

Сучасні технології в освіті 2015: Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання. Вип. 2: науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Київ, 2015.

Фунтікова 2003: Фунтікова, О. Сучасний погляд на використання методу проєктів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі. – В: Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2003, 11, 17–24.

Швець 2019: Швець, Г. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. Київ: Фенікс, 2019.

Швець 2021: Швець, Г. Теоретико-методичні засади навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: *дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02.* Київ, 2021. URL: <<https://cutt.ly/pbKX7To>>.

Швець, Торчинська, Літвінчук 2012: Швець, Г., Ю. Торчинська, А. Літвінчук. *Читаймо українською: навч. посіб. з укр. мови для інозем. студ. / за ред. Г. Д. Швець.* Київ: Фенікс, 2012.

Wurdinger 2016: Wurdinger, Scott D. *The Power of Project-Based Learning: Helping Students Develop Important Life Skills.* Lanham – Boulder – New York – London: Rowman & Littlefield, 2016.

Інформація про автора:

Ганна Швець – доктор педагогічних наук, доцент кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Email: hannash1969@gmail.com